

کودک آزاری و غفلت

راهنمای کاربردی برای روان‌پزشکان،
متخصصان اطفال، پزشکان و روان‌شناسان

دکتر فیروزه درخشان‌پور

فوق تخصص روان‌پزشکی کودک و نوجوان

دکتر جواد محمودی قرائی

فوق تخصص روان‌پزشکی کودک و نوجوان

هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر شهرزاد علیزادگان

متخصص روان‌پزشکی

هیئت علمی پژوهشکده‌ی روان

دکتر عزیزه ابراهیم‌پور

متخصص روان‌پزشکی

دکتر شکوفه موسوی

فوق تخصص روان‌پزشکی کودک و نوجوان

هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی بابل

دکتر سمیرا ذاکری شهسواری

متخصص بیماری‌های کودکان

هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان

عنوان و نام پدیدآور: کبودک آزادی و غفلت: راهنمای کاربردی برای روان‌پزشکان، متخصصان اطفال، پزشکان و روان‌شناسان
 جواد محمودی قرانی... [و دیگران]
 تهران: نشر قطره، ۱۳۸۸
 ۲۱۸ ص:؛ جدول
 سلسله انتشارات نشر قطره؛ ۱۱۳۹. روان‌شناسی؛ ۱۶۵
 شابک: 978-600-119-103-9
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: نوبندگان جواد محمودی قرانی، فیروزه دوخسان‌پور، عزیزه ابراهیم‌پور، شهرزاد علیزادگان، سمیرا ذاکری
 شهسواری، شکوه میرسی
 کودکان - سوءاستفاده
 کودکان - روان‌شناسی
 محمودی قرانی، جواد، ۱۳۵۱ -
 شابک: 978-600-119-103-9 HV ۶۶۲۶ ۵
 رده‌بندی دی‌وی: ۳۶۲ ۷
 شماره‌ی کتابشناسی ملی: ۲۱۸۲۷۹۱

شابک: ۹-۱۰۳-۱۱۹-۶۰۰-۹۷۸ ISBN 978-600-119-103-9

نشر قطره

کودک‌آزاری و غفلت

دکتر جواد محمودی قرانی و دیگران

چاپ اول: تابستان ۱۳۸۹

لیتوگرافی: طاووس رایانه

چاپ: سارنگ

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

بها: ۴۸۰۰ تومان

حق چاپ برای نشر قطره محفوظ است.

خیابان فاطمی، خیابان ششم، پلاک ۳ - دورنگار: ۸۸۹۶۸۹۹۶

۸۸۹۵۶۵۳۷ و ۸۸۹۵۲۸۳۵ و ۸۸۹۷۳۳۵۱-۳

صندوق پستی ۳۸۳-۱۳۱۴۵

www.nashreghatreh.com

nashreghatreh@yahoo.com

Printed in The Islamic Republic of Iran

فهرست

۷	 مقدمه
۹	 بخش اول. کلیات و مبانی کودک‌آزاری
۱۱	 فصل ۱: تعاریف و طبقه‌بندی‌ها
۱۹	 فصل ۲. همه‌گیرشناسی
۲۳	 فصل ۳. عوامل خطر و عوامل حمایتی
۳۰	 فصل ۴. سوء مصرف مواد و الکل
۳۴	 فصل ۵. معلولیت کودکان و سوء رفتار
۴۱	 فصل ۶. زمینه‌های فرهنگی
۵۷	 فصل ۷. عصب‌زیستی-تغییرات نورویولوژیک ناشی از سوء رفتار
۶۷	 فصل ۸. پیامدهای زودرس و دیررس کودک‌آزاری
۷۳	 بخش دوم: ارزیابی
۷۵	 فصل ۱. ارزیابی کودک‌آزاری جسمی در اورژانس و درمانگاه
۸۸	 فصل ۲. ارزیابی کودک‌آزاری جنسی در اورژانس و درمانگاه
۹۶	 فصل ۳. ارزیابی موارد غفلت و مسامحه در اورژانس و درمانگاه
۱۰۷	 فصل ۴. مصاحبه و ارزیابی روان‌شناختی در اورژانس و درمانگاه
۱۱۱	 فصل ۵. ارزیابی جامع روان‌پزشکی کودک آزار دیده
۱۲۳	 فصل ۶. مصاحبه‌ی بالینی در کودک‌آزاری
۱۳۵	 بخش سوم: درمان
۱۳۷	 فصل ۱. مداخلات درمانی در موارد مسامحه و غفلت
۱۴۶	 فصل ۲. پیشگیری و مداخله در مسامحه
۱۵۹	 فصل ۳. درمان‌های جامع روان‌پزشکی در کودک‌آزاری
۱۷۳	 فصل ۴. مداخلات خانواده
۱۸۳	 بخش چهارم. پیش‌گیری
۱۸۵	 فصل ۱. مداخلات پیشگیرانه
۱۹۹	 فصل ۲. خدمات حمایتی در کودک‌آزاری

مقدمه

دوران کودکی یکی از مهم‌ترین مراحل رشد و تکامل انسان است که می‌تواند با آسیب‌پذیری زیادی همراه باشد و به همین دلیل، همواره هدف مداخلات پیشگیرانه‌ی بهداشتی و درمانی بوده است. رشد و تکامل جسمی و روانی انسان از دوران کودکی شروع می‌شود و بسیاری از جنبه‌های رشدی و تکاملی در این دوره به دست می‌آید. هر گونه آسیب در این دوران می‌تواند پیامدهای طولانی مدتی را در طول زندگی ایجاد کند.

در دهه‌های اخیر، مشکلات و چالش‌های بهداشتی کودکان، دستخوش تغییراتی شده است؛ در حال حاضر بسیاری از بیماری‌ها با استفاده از واکسیناسیون و رعایت توصیه‌های بهداشتی کنترل می‌شود، اما هنوز مشکلات حل‌نشده‌ی زیادی در زمینه‌ی بهداشت روان کودکان وجود دارد که نیازمند پی‌گیری و اقدامات پیشگیرانه‌ی جدی است. کودک‌آزاری و مسامحه، از جمله مشکلاتی است که آسیب‌های جبران‌ناپذیری را بر سلامت جسمی و روانی کودک تحمیل می‌کند.

تخمین‌های موجود حاکی از آن است که هر ساله حدود چهل میلیون کودک مورد آزارهای مختلف جسمی، جنسی، هیجانی و اجتماعی قرار می‌گیرند و مطالعات نشان می‌دهد که سوءرفتار با کودک در همه‌ی کشورها و در همه‌ی سطوح اجتماعی - اقتصادی دیده می‌شود. تنها شدت، ماهیت و عوارض سوءرفتار و نوع سیستم‌های حمایتی کودک است که بر اساس سطح اقتصادی - اجتماعی تفاوت دارد. اکنون نهادهای مختلف بهداشتی، درمانی و حمایتی، تلاش‌های زیادی برای کاهش موارد

سوءرفتار با کودک انجام می‌دهند و برنامه‌های مختلفی را در دست اجرا دارند. امروزه خشونت و سوءرفتار بزرگسالان با کودک پذیرفتنی نیست، حتی اگر این نوع خشونت به صورت سنتی وجود داشته باشد یا به‌عنوان تأدیب توجیه شود.

حمایت از کودکان در مقابل خشونت مسئله‌ای است که فوریت دارد. کودکان در طی قرون متمادی به شکل‌های مختلف در معرض خشونت بزرگسالان بوده‌اند، ولی اغلب این خشونت‌ها قابل مشاهده نبوده است و گزارش نمی‌شده است.

گذشته از کودک‌آزاری به شکل اعمال خشونت، بی‌توجهی و عدم تأمین نیازهای جسمی و عاطفی کودکان، عدم مراقبت کافی و محافظت از آن‌ها در برابر خطرات یا عدم تهیه‌ی دارو و سایر خدمات مورد نیاز کودک که عمدتاً به دلیل ناآگاهی و غفلت والدین از نیازهای اساسی کودک است، هر ساله کودکان بسیاری را در معرض مرگ و میر یا معلولیت قرار می‌دهد. بروز معلولیت‌های حاصل از کودک‌آزاری و غفلت، هزینه و بار زیادی را بر جوامع تحمیل می‌کند. گرچه تعیین میزان دقیق این هزینه‌ها با محدودیت‌هایی روبه‌روست، با این حال برآوردهایی در این زمینه وجود دارد؛ به‌عنوان مثال هزینه‌های مالی مربوط به کودک‌آزاری و بی‌توجهی نسبت به کودکان با توجه به درآمدهای از دست رفته‌ی بعدی و هزینه‌ی مراقبت‌های بهداشت روان در سال ۲۰۰۱ در آمریکا، نود و چهار میلیارد دلار تخمین زده شده است. بنابراین پرداختن به این مسئله و اتخاذ راهبردهای پیشگیرانه و انجام مداخلات به موقع و سریع می‌تواند این پیامدها را به حداقل برساند. با توجه به پیچیدگی و گستردگی این مسئله و تأثیر عوامل متعدد در شکل‌گیری این مشکل، کاهش پدیده‌ی کودک‌آزاری در جامعه، به دخالت نهادهای مختلف در امر خدمات بهداشتی درمانی، توان‌بخشی و بهزیستی نیاز دارد؛ هم‌چنین نیازمند هماهنگی و همکاری نهادهای قانون‌گذار، اجتماعی و قضایی است. در این کتاب تلاش کرده‌ایم محققین، بالینگران و متخصصین حوزه‌ی بهداشت روان را با تعاریف، عوامل خطر و عوامل حمایتی، روش‌های ارزیابی و نیز درمان اختلالات و پیامدهای ناشی از سوءرفتار با کودکان آشنا کنیم.